

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

Διδακτική Γλωσσικών Μαθημάτων (ΚΠΒ307)

Ενότητα #1: Επικοινωνιακή Προσέγγιση

Διδάσκων: Κατσαρού Ελένη
ΤΜΗΜΑ ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΗ ΣΧΟΛΗ

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται στην άδεια χρήσης **Creative Commons** και ειδικότερα ***Αναφορά – Μη εμπορική Χρήση – Όχι Παράγωγο Έργο 3.0 Ελλάδα*** (***Attribution – Non Commercial – Non-derivatives 3.0 Greece***)

[ή επιλογή ενός άλλου από τους έξι συνδυασμούς]

[και αντικατάσταση λογότυπου άδειας όπου αυτό έχει μπει (σελ. 1, σελ. 2 και τελευταία)]

- Εξαιρείται από την ως άνω άδεια υλικό που περιλαμβάνεται στις διαφάνειες του μαθήματος, και υπόκειται σε άλλου τύπου άδεια χρήσης. Η άδεια χρήσης στην οποία υπόκειται το υλικό αυτό αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «**Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Πανεπιστήμιο Κρήτης**» έχει χρηματοδοτήσει μόνο τη αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Διδασκαλία της μητρικής γλώσσας
(L1)

Από τις δομιστικές προσεγγίσεις
της Γλώσσας
στην επικοινωνιακή
γλωσσοδιδασκτική

Διδακτική της μητρικής γλώσσας

- Η διδακτική της μητρικής γεννιέται από τη διδακτική των ξένων γλωσσών.
- Μέχρι της αρχές του 20^{ου} αι. η μητρική γλώσσα δε θεωρείτο απαραίτητο να διδαχθεί.
- Έντονη η μεσαιωνική παράδοση της διδασκαλίας της αρχαίας ελληνικής και της λατινικής γλώσσας. Η διδακτική τους περνά στη διδακτική των ζωντανών γλωσσών.

Παραδοσιακή προσέγγιση (σύνολο οδηγιών και τεχνικών)

- Η διδακτική των γλωσσών ξεκινά από:
 - Μετάφραση (ευθύ και αντίστροφο),
 - Γραμματική (μεταγλώσσα, κανόνες, εφαρμογές),
 - Λεξιλόγιο (συνώνυμα, αντίθετα). Ορθογραφία.
 - Αντικείμενο διδασκαλίας: η γραπτή γλώσσα και κυρίως η γλώσσα των λογοτεχνικών κειμένων.
 - Ο προφορικός λόγος περιθωριοποιείται ή αγνοείται εντελώς.
- Χωρίς θεωρητικό πλαίσιο, σύνολο οδηγιών και τεχνικών. Παραγωγική διδασκαλία.

Τομή / αλλαγή

- Σύγχρονη γλωσσολογία – Saussure (δεκαετίες 1910- 1920):
 - διάκριση διαχρονίας – συγχρονίας,
 - γλώσσα= ένα σύνολο **σημείων**. Κάθε στοιχείο της έχει αξία μόνο σε σχέση με τα άλλα,
 - διάκριση μεταξύ γλώσσας – ομιλίας.

Δομισμός ή στρουκτουραλισμός – διδασκτική ξένων γλωσσών

- Θεωρία Saussure: προάγγελος του δομισμού.
- Skinner & Watson: συμπεριφορισμός.
- Έμφαση στην έννοια της δομής της γλώσσας.
- Bloomfield 1933: γλώσσα= μια σειρά υποκατάστατων αντιδράσεων σε αντίστοιχη σειρά ερεθισμάτων.
- Διδασκτική διαδικασία: συγκεκριμένα ερεθίσματα-συγκεκριρ. αντιδράσεις- ενθάρρυνση. Κίνητρα εξωτερ.
- Σειρές μηχανιστικών ασκήσεων
- Όχι σκέψη, αυτοματισμός με συνεχή επανάληψη.

Αμερικανικός δομισμός (1930-1950)

- Προφορικο-ακουστική μέθοδος (αμερικανικός στρατός – ιαπωνική γλώσσα – β' παγκ. πόλεμος)
- Ακρόαση – Ομιλία – Ανάγνωση – Γραφή
- ΠΡΟΦΟΡΑ: εργαστήρια με οπτικο-ακουστικά μέσα
- Έμφαση στη μορφή, καθόλου στη σημασία.
- Απόλυτος προγραμματισμός. Τυποποίηση.
- Μηχανική διαδικασία απόκτησης γλωσσικών συνηθειών.
- Κανένα περιθώριο πρωτοβουλίας. Φορμαλισμός.
- Ο δημιουργικός χαρακτήρας της γλώσσας;;;

Ευρωπαϊκός δομισμός (1930-1950)

- Οπτικο-ακουστική μέθοδος: προκατασκευασμένες ταινίες στον προβολέα.
- Ο μαθητής κοιτά την εικόνα – επαναλαμβάνει ό,τι ακούει (διαλόγους). Κατασκευασμένος λόγος.
- Καταγράφονται για πρώτη φορά *περιστάσεις επικοινωνίας*. Η γλώσσα παρουσιάζεται μέσα από τέτοιες περιστάσεις.
- Ασκήσεις συμπλήρωσης κενών, γραμματικών μετατροπών και εκτέλεσης εντολών.
- Έμφαση στη μορφή.
- 4 μακρο-δεξιότητες (skills)
- Χειραγώγηση μαθητών. Κανένα περιθώριο ελεύθερης έκφρασης. Μιλά μόνο όταν είναι σίγουρος για το ορθό

Δομισμός του N. Chomsky (1950-1960)

- Παραδοχή: η ικανότητα της γλωσσικής κατάκτησης είναι βιολογικά / γενετικά προκαθορισμένη. Το άτομο διαθέτει από τη φύση του μηχανισμό γλωσσικής κατάκτησης (έμφυτες καθολικές δομές).
- Ιδιότητα της γλώσσας να παράγει άπειρο αριθμό φράσεων.
- Δημιουργική ικανότητα του ατόμου
- Ταχύτητα κατάκτησης – δημιουργική φύση.
- Διάκριση μεταξύ γλωσσικής ικανότητας (competence) και γλωσσικής επιτέλεσης (performance).

Γενετική – μετασχηματιστική γραμματική του Chomsky

- Ο αυτοματισμός δεν συνεπάγεται την κατανόηση.
- Για την κατανόηση των γλωσσικών φαινομένων προτείνει τη χρήση διαγραμμάτων – δέντρων και την τροπή προτάσεων σε ισοδύναμες.

Η επικοινωνιακή προσέγγιση (communicative approach)

Κοινωνιογλωσσολογικά μοντέλα επικοινωνίας στη διδακτική των ζωντανών γλωσσών (δεκαετία 1970).

- Τι συμβαίνει ευρύτερα:

Αμφισβήτηση δομισμού

Vygotsky: ZEA (ζώνη επικείμενης ανάπτυξης, zone of proximal development). Ο μαθητής προχωρεί σταδιακά από μια «ζώνη» γνώσεων στην επόμενη.

Εξατομικευμένη στήριξη και φθίνουσα καθοδήγηση

Bruner: υποβοηθούμενη ανακάλυψη γνώσης-σκαλωσιά μάθησης (scaffolding)

Συμβολή των D. Hymes και M.A.K. Halliday

Παράμετροι που συνιστούν το επικοινωνιακό πλαίσιο.

Γλώσσα και κοινωνία = έννοιες αδιαχώριστες.

Hymes (1972): επικοινωνιακή ικανότητα = παράμετροι επικοινωνιακού πλαισίου και εστίαση στον τρόπο με τον οποίο αυτές επηρεάζουν και διαμορφώνουν τη χρήση της γλώσσας. Η γραμματική ορθότητα δεν αποτελεί ικανή προϋπόθεση για αποτελεσματική γλωσσική επικοινωνία και ότι πιο σημαντικό είναι η προσαρμογή της χρήσης της γλώσσας στο εκάστοτε επικοινωνιακό πλαίσιο, συνέβαλε στο να αντιστραφούν οι προτεραιότητες στο χώρο της γλωσσικής διδασκαλίας και να δίνεται έμφαση στη χρήση της γλώσσας και όχι στη σπουδή της γλωσσικής δομής και μάλιστα με τον τυπολατρικό τρόπο που γινόταν έως τότε.

Περίσταση επικοινωνίας

1. **Οι συνομιλητές** (κοινωνικά χαρακτηριστικά, ηλικία, διαπροσωπικές σχέσεις).
2. **Το περιβάλλον** (φυσικός και κοινωνικός χώρος).
3. **Ο σκοπός (ή ο στόχος) της επικοινωνίας** (τυπικές ή άτυπες συναντήσεις).
4. **Το θέμα της επικοινωνίας** και η σχέση των συνομιλητών μ' αυτό.
5. **Ο τρόπος της επικοινωνίας** και η μορφή του μηνύματος (προφορικό ή γραπτό, δια ζώσης, τηλεφώνου, Η/Υ, είδος γραπτού κειμένου).

Η επικοινωνιακή προσέγγιση στη γλωσσική διδασκαλία

Σε κάθε φάση της διδασκαλίας θεωρεί τη γλώσσα ως μέσον
επικοινωνίας.

Προσέγγιση, όχι μεθοδολογία.

Προέκυψαν ποικίλες μέθοδοι εφαρμογής και
πολλές παραλλαγές της με αποτέλεσμα να
μην υπάρχει μία και μόνο έκφασή της.

Κύριος στόχος της γλωσσικής διδασκαλίας:

- η γλωσσική επάρκεια και
- η ικανότητα αποτελεσματικής επικοινωνίας του μαθητή
στο κοινωνικό σύνολο (*επικοινωνιακή δεξιότητα*).

Βασικές θεωρητικές και μεθοδολογικές αρχές

- Η γλώσσα δε 'διδάσκεται' με την παραδοσιακή έννοια του όρου αλλά κατακτάται με την άμεση και ενεργό συμμετοχή των μαθητών σε αυθεντική και σκόπιμη γλωσσική δραστηριότητα. Η διδασκαλία δίνει έμφαση στη *χρήση*. Η μαθησιακή διαδικασία γίνεται όχι για την επικοινωνία αλλά μέσω αυτής, με την *ενεργό συμμετοχή* των μαθητών στη γλωσσική δραστηριότητα, σε πραγματικές συνθήκες επικοινωνίας ή αναπαράστασή τους μέσα στην τάξη.
- Η γλωσσική διδασκαλία στοχεύει (εκτός από τη διδασκαλία του συστήματος) να καταστήσει ικανούς τους μαθητές να *επιλέγουν* κάθε φορά ανάλογα με τις επικοινωνιακές συνθήκες τις ορθές γραμματικές δομές που θα κάνουν το λόγο τους αποτελεσματικότερο.
- Επικοινωνιακή δεξιότητα (communicative competence): γνώση ψυχολογικών και κοινωνικο -πολιτιστικών κανόνων. Η επιλογή της κατάλληλης κάθε φορά γλωσσικής μορφής εξαρτάται από τις συνθήκες της επικοινωνίας – γλωσσική ικανότητα. Η Ε.Δ. ενδείκνυται να αποτελέσει αντικείμενο διδασκαλίας στο γλωσσικό μάθημα, εφόσον πρόκειται για δεξιότητα και σύνολο γλωσσικών γνώσεων που δεν κατακτάται φυσικά, αλλά επιδέχεται διαρκώς καλλιέργειας.

Συνέπειες για τη διδασκαλία

- Το γλωσσικό μάθημα παύει να έχει τον παραδοσιακό τυπικό χαρακτήρα και μεταβάλλεται σε ζωντανή διαδικασία που απαιτεί γλωσσική δραστηριοποίηση και αυθόρμητη συμμετοχή σε ποικίλες, επικοινωνιακού τύπου, δραστηριότητες.
- Σε κάθε επικοινωνιακή δραστηριότητα οι μαθητές θα πρέπει να έχουν έναν **πραγματικό λόγο** για τον οποίο θέλουν να επικοινωνήσουν, λ.χ. να πετύχουν κάποιο **στόχο** παίρνοντας τις πληροφορίες που χρειάζονται μέσω της κατάλληλης χρήσης της γλώσσας.

Κατάλληλες διδακτικές τεχνικές

- Επαφή των μαθητών με μεγάλη ποικιλία αυθεντικών κειμένων.
- Προσομοιώσεις επικοινωνιακών καταστάσεων: αφηγήσεις, συνομιλίες.
- Θεατροκεντρικές μέθοδοι – παιχνίδι ρόλων.
- Παιγνιώδεις δραστηριότητες/ δραστηριότητες με νόημα για το μαθητή.
- Ισότιμη μεταχείριση γραπτού και προφορικού λόγου (κατανόηση και παραγωγή).

Ακούω και μιλώ

1. Διαβάσατε αυτήν την παρουσίαση της παράστασης Πήτερ Παν στην εφημερίδα (κείμεν. 7). • Να μιλήσετε στους φίλους σας, ώστε να τους πείσετε να πάτε να την παρακολουθήσετε. • Για ποιους λόγους θεωρείτε ότι πρόκειται για καλή παράσταση;
2. Αποφασίσατε να παρακολουθήσετε την παράσταση αυτή. • Να δείτε τις πληροφορίες που σας δίνονται και να αποφασίσετε: ποιας αξίας εισιτήρια θα αγοράσετε, ποια παράσταση θα παρακολουθήσετε, από πού και με ποιον τρόπο θα προμηθευτείτε τα εισιτήριά σας.

ΘΕΑΤΡΟ ΚΟΛΕΓΙΟΥ ΑΘΗΝΩΝ

ΤΙΜΕΣ ΕΙΣΙΤΗΡΙΩΝ:

- Μη Αριθμημένες Θέσεις 25 €
- Αριθμημένες Θέσεις 40 €
- Παιδικό - Φοιτητικό σε μη αριθμημένες θέσεις 15 €

ΠΡΟΠΩΛΗΣΗ ΕΙΣΙΤΗΡΙΩΝ

ΚΕΝΤΡΟ, Σταδίου 9, τηλ.: 210 3314 790-2,
ΜΑΡΟΥΣΙ, Φραγκοκλήσιος 7, τηλ.: 210 610 6041
ΠΑΓΚΡΑΤΙ, Υμηττού 110, τηλ.: 210 70 10 811
ΓΛΥΦΑΔΑ, Δούσμανη 26, τηλ.: 210 8944 420
ΝΙΚΑΙΑ, Village Park, τηλ.: 210 4251760

Κρατήσεις με πιστωτική κάρτα, τηλ.: 210 6189 300
Κρατήσεις & αποστολές, τηλ.: 210 63 91 122
ΨΥΧΙΚΟ, Στεφάνου Δέλιτα 15, τηλ.: 210 6798100

ΘΕΑΤΡΟ ΚΟΛΕΓΙΟΥ ΑΘΗΝΩΝ
ΨΥΧΙΚΟ
Στεφάνου Δέλιτα 15,
Κάθιστος στην
Α. Κηφισίας 215

ΕΛΕΥΘΕΡΟ PARKING 600 ΟΧΗΜΑΤΩΝ
ΕΝΤΟΣ ΤΟΥ ΚΟΡΥΤΟΥ ΤΟΥ ΚΟΛΕΓΙΟΥ ΑΘΗΝΩΝ

ΟΡΓΑΝΩΣΗ - ΠΑΡΑΓΩΓΗ
MEGAFON
LIVE ACTIVITIES

ADAM
ADULTS & CHILDREN
CORPORATIONS

ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ:
210 9213 310,
210 9213 360
www.megafon.com

1η ΕΙΣΟΔΟΣ ΧΑΛΚΗΔΡΟΥ

- Η γνώση του συστήματος της γλώσσας (της Γραμματικής) δεν καθιστά απαραίτητα ικανό το μαθητή να επικοινωνεί με επιτυχία. Δε διδάσκουμε τους μαθητές μας τις δομές της γλώσσας αλλά κυρίως πώς αυτές οι δομές σχετίζονται με τις επικοινωνιακές λειτουργίες στις πραγματικές καταστάσεις.
- Η γνώση περί την γλώσσα (μεταγλώσσα), η γνώση της ορολογίας της γραμματικής από μόνη της δεν αλλάζει την άρρητη γνώση των μαθητών. Μπορεί όμως να βοηθήσει στην αναδιοργάνωσή της οδηγώντας τον μαθητή σε υψηλότερους βαθμούς γλωσσικής ακρίβειας, άνεσης και επάρκειας.

Βασικές αρχές Ε.Π. (συνέχεια)

- Η Ε.Π. δεν ευνοεί τη ρυθμιστική διδασκαλία, αλλά επιδιώκει την εξοικείωση με τη λειτουργική – επικοινωνιακή διαφοροποίηση της γλώσσας.
- Στο επίκεντρο της διδασκαλίας βρίσκεται το κείμενο (προφορικό και γραπτό) και επιδιώκεται η κατανόηση των στρατηγικών παραγωγής κειμένων.

Στόχοι της διδασκαλίας

- να συνειδητοποιήσουν οι μαθητές τη δομή της γλώσσας και τη συστηματική της υπόσταση,
- να συνειδητοποιήσουν τις δυνατότητες επιλογής και το γεγονός ότι συχνά οι επιλογές αυτές υπόκεινται σε κανόνες, γραμματικούς, κοινωνικούς κτλ.
- να συνειδητοποιήσουν οι μαθητές τους γλωσσικούς μηχανισμούς που ήδη κατέχουν και να βελτιώσουν το λόγο τους μετατρέποντας την άρρητη γνώση τους σε ρητή: το ασυνείδητο να γίνει συνειδητό.
- τελικός, απώτερος: να κατανοήσουν οι μαθητές την κοινωνική-σημειωτική διάσταση της γλώσσας

Τεχνικές της Ε.Π.

- **Χρήση** αυθεντικού υλικού (ποικίλες αυθεντικές περιστάσεις επικοινωνίας μέσα στην τάξη).
Αυθεντικά υλικά, όχι μόνο χρηστικά.
- Εργασία σε ομάδες μαθητών με συγκεκριμένη δομή και στόχο (**επικοινωνία**, έκφραση και πραγμάτευση διαφόρων απόψεων – εμπλουτισμός της συγκρότησης του νοήματος).
- Καλλιέργεια του προφορικού λόγου με σαφή στόχευση (καλλιέργεια των γλωσσικών χαρακτηριστικών των ποικίλων ειδών του).
- Αξιολόγηση του παραγόμενου λόγου – πορεία προς την αυτοαξιολόγηση.

Η μετάβαση στην Ελλάδα

- Ως το 1976: γλωσσικό ζήτημα.
- Επικράτηση της αρχαίας ελληνικής γλώσσας στο σχολείο και της διδακτικής της.
- 1976-1982: Ανάγνωση, Γραμματική (και Σύνταξη) και Έκθεση ως χωριστά αντικείμενα.
- Από το 1982 αρχίζει σταδιακή εισαγωγή της επικοινωνιακής προσέγγισης στο σχολείο: έμφαση στη χρήση, στη διδασκαλία του προφορικού λόγου, ολιστική αντιμετώπιση, από τη λέξη στην πρόταση.
- Ισχυρές αντιστάσεις: - αντίληψη ότι η διδασκαλία του γλωσσικού συστήματος πρέπει να αποτελεί τον πυρήνα του γλωσσικού συστήματος

Τέλος Ενότητας

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

